

# Miljöbilssituationen i Norsjö

**\*\***

**2 stjärnor av 10 möjliga**

**-**

## En granskning av Gröna Bilister

Augusti 2007

## Inledning

Växthuseffekten skenar, med snabba klimatförändringar och allt våldsammare väder som följd. En huvudanledning till Sveriges bidrag av den ökande växthuseffekten är att trafikens utsläpp fortsätter att öka, medan andra sektorer utsläpp har stagnerat eller börjat minska.

EU har två konkreta mål med bäring på transporter med personbil:

- 1) Använd mängd förnyelsebara drivmedel ska 2010 uppgå till minst 5,75 procent av den totala marknaden för drivmedel.
- 2) Det genomsnittliga utsläppet av fossil koldioxid från personbilar ska 2010 vara max 120 g/km.

Varje land har ett ansvar att leva upp till målen och målen bör också gälla för det lokala miljöarbetet. Riksdag och regering har slagit fast att ansvaret också gäller sektorsvis, med målet att trafikens koldioxidutsläpp år 2010 ska vara tillbaka på 1990 års nivå, för att långsiktigt minska.

Transporter är den största enskilda källan till flera miljö- och hälsofarliga utsläpp i åtskilliga av landets kommuner. Trafiken är dessutom ofta huvudorsak till att kommunen inte klarar fastställda miljö kvalitetsnormer för bland annat cancerframkallande partiklar. Utifrån detta står det klart att en minskad och miljövänligare bilism bör vara en viktig samhällelig prioritering, i linje med Gröna Bilisters arbete.

Gröna Bilister granskar vilket ansvar kommuner tar för att minska bilismens miljö- och hälsopåverkan, kombinerat med en granskning av andra tongivande aktörer inom kommunen. Granskningen tjänar som vägledning för de lokala aktörer som vill bidra aktivt till ett bättre lokalt miljöarbete inom bilismområdet.

Mattias Goldmann

Gröna Bilister

## Kommunala mål

Kommunala mål för trafikens miljöpåverkan innebär inte i sig någon miljöförbättring – det är praktisk handling som räknas och som Gröna Bilister betygsätter. Vi presenterar ändå de relevanta kommunala målen, eftersom de har betydelse för:

- Medborgare som kan begära att målen uppfylls
- Miljöengagerade politiker och tjänstemän som kan hänvisa till antagna mål för att driva igenom en miljöriktig trafikpolitik
- Oppositionspolitiker som kan bevaka att den politiska majoriteten uppfyller avgivna löften och politiskt beslutade åtgärder
- Journalister som kan kritiskt granska om beslutade mål uppfylls

De mål för Norsjö kommun som är särskilt relevanta för arbetet med grönare bilism finns huvudsakligen inom ramen för BioFuel Region, där Norsjö medverkar.

## Miljöpolicy

Kommunens miljöpolicy anger bl.a. att

- Kommunen skall i sin verksamhet så långt möjligt undvika användning och spridning av långlivade och naturfrämmande ämnen och produkter.
- Kommunen skall jämfört med i dag kraftigt minska förbrukningen av icke förnybara resurser och använda förnybara resurser i enlighet med naturens produktionsförmåga på lång sikt.
- Kommunen skall utforma och bedriva sin verksamhet energieffektivt och resurssnålt och med en teknik som ger minsta möjliga miljöpåverkan.
- Kommunen skall vidare verka för att leverantörer och konsulter etc. tillhandahåller varor och tjänster som står i överensstämmelse med kommunens miljöpolicy.<sup>1</sup>

Samtliga dessa skall-satser pekar tydligt mot en omställning från fossila till förnybara bränslen.

## Översiktsplan

Kommunens översiktsplan utgår från en ekologisk grundsyn, och upprepar vad som tidigare slagits fast bl.a. i miljöpolicy och Agenda 21-dokument.<sup>2</sup>

---

<sup>1</sup> <http://www.norsjo.se/PDF/PDF/Styrdokument/%C3%96versiktsplan.pdf>

<sup>2</sup> Ibid.

## Folkhälsoprogram

Kommunens folkhälsoprogram, som gäller för åren 2006-2010, anger bl.a. att man för att uppnå ren luft ska ”Välja miljövänligare bilar, snöskotrar, båtmotorer och mopeder m.fl. Näringslivet kan upprätta en rese- och transportpolicy.”<sup>3</sup> Vidare ska man ”hålla hastighetsbegränsningarna och anpassa hastighet och körsätt efter olika förhållanden”.

## Klimatinvesteringsprogram

I ”Klimatinvesteringsprogram för Norsjö kommun 2004 – 2006” är ”Effektivare energi-användning och effektivare transporter” en av tre vägledande principer<sup>4</sup>. I visionen för år 2020 anges bl.a. att ”Förnyelsebara energikällor utgör grundplåten i energitillförseln. Lokala energiformer premieras” samt ”De energiproduktionsmetoder som används inom kommunen orsakar inte utsläpp eller påverkan på luft, vatten och mark som överskrider vad naturen långsiktigt tål. Inte heller skadar de människors hälsa, den biologiska mångfalden eller skönheten i naturen.” Båda dessa mål pekar entydigt mot en omställning från fossila till förnybara bränslen.

Bland de konkreta målen finns:

- Kommuninvånarna ska stimuleras till att installera temperaturreglerande tidur till motorvärmare.
- Utbildning i ”Ecodriving” ska ges till anställda som kör mycket i tjänsten.
- Aktiv och offensiv energi- och miljörådgivning erbjuds Norsjöborna.

Som övergripande slutsats anger kommunen att ”Höjda priser på olja och andra fossila bränslen kan få stora konsekvenser för en glesbygdskommun som Norsjö, där många är beroende av att dagligen pendla flera mil för att ta sig till och från arbeten och samhällsservice. Mot bakgrund av detta finns det all anledning att snarast se över situationen och förbereda sig för framtiden”.

## Agenda 21

Kommunens Agenda 21-process genomfördes huvudsakligen åren 1994-2001, med bl.a. omfattande biobränsleinformation för allmänheten, och antagande av reglemente för miljöanpassad kommunal upphandling.<sup>5</sup>

## Tiokommungruppen

Tiokommungruppen är ett forum för samråd och samverkan i Västerbottens inland. Norsjö överväger ett fördjupat samarbete med bl a Malå och Skellefteå avseende bl.a. miljövänlig upphandling.

---

<sup>3</sup> <http://www.norsjo.se/PDF/PDF/Styrdokument/Folkh%C3%A4lsopolitiskt%20program%202006.pdf>

<sup>4</sup>

<http://www.norsjo.se/PDF/PDF/Styrdokument/Klimatinvesteringsprogram%20f%C3%B6r%20Norsj%C3%B6%20kommun%202004-2006.pdf>

<sup>5</sup>

<http://www.norsjo.se/PDF/PDF/Styrdokument/Klimatinvesteringsprogram%20f%C3%B6r%20Norsj%C3%B6%20kommun%202004-2006.pdf>

## BioFuel Region

Norsjö kommun ingår i BioFuel Region (BFR), som ”ska bli en världsledande region inom stora delar av kedjan för utveckling av kunskap och teknik, för produktion och användning av cellulosabaserade biodrivmedel”<sup>6</sup> Inom BFR finns, enligt organisationen själv:

- Kunskapsbasen för produktion och marknadsintroduktion av bioetanol
- Kunskapsbasen för marknadsutveckling av FT-diesel
- Processindustriell struktur som är van att hantera nya processtekniska krav
- Stor kunskap kring biobränslen för energiframställning
- Kvalificerade, välutvecklade, högteknologiska och framgångsrika tillverkare
- Stort engagemang från offentliga aktörer
- God råvarupotential för storskalig produktion.<sup>7</sup>

BioFuel Region har som mål att:

- Bli marknadsledande region i Sverige, där Sverige är ledande industriland i Europa inom kompletta system för cellulosabaserade biodrivmedel.
- Uppnå den internationellt största andelen förnybara drivmedel per capita och den högsta kunskapsnivån inom detta nya tillväxtområde.
- Vara självförsörjande på drivmedel för transporter år 2030.
- Utveckla konkreta systemlösningar för hållbara transportsystem i glesbygd och tätorter med hjälp av biodrivmedel.

På BioFuel Region föreningsstämma i Örnsköldsvik den 21 mars bestämdes att satsningen på att utveckla Västerbotten och Västernorrland till en världsledande region för omställning av transportsektorn till biodrivmedel, ska fortsätta och förstärkas under perioden 2007-2009. Nyheter i verksamheten är bland annat strategiska samverkanssatsningar, stimulans till satsningar på bioenergi från jordbruksmark, ökat fokus på möjligheterna med FT-diesel från förgasning av biomassa och att fortsätta arbetet med att kommersialisera etanoltekniken.

Organisationen arbetar också bl.a. för fler tankställen för etanol, utvecklade rutiner för offentlig miljöanpassad upphandling av fordon och drivmedel samt symbolprojekt som gemensamt system för fri parkering för miljöbilar i hela regionen.

## Kommunens bilinnehav

Kommunens eget bilinnehav är av stor betydelse för bilismens totala miljöpåverkan i kommunen, bl.a. för att:

---

<sup>6</sup> [http://www.baff.info/biofuelregion/Biofuel\\_Region.pdf](http://www.baff.info/biofuelregion/Biofuel_Region.pdf)

<sup>7</sup> Ibid.

- Kommunen kan vara föregångare i inköp av miljöbilar och då stimulera den lokala bilhandeln att ta hem och marknadsföra dessa bilar.
- Kommunen köper tillräckliga volymer bilar för att komma förbi ”hönan och ägget situationen”; privatpersoner kan tvingas avstå från att t.ex. köpa en etanolbil därför att det lokalt saknas tankmöjligheter, men kommunen kan med sina fordon stimulera fram att det etableras sådana tankmöjligheter.
- Kommunen serverar normalt sett sina bilar föredömligt, innebärande att det efter ett par år kommer ut miljöbilar i gott skick på andrahandsmarknaden.

Norsjö kommun äger och leasar totalt 15 bilar (2+13), men inte en enda miljöbil. Kommunen tillhör därmed de allt färre som inte har miljöbilar alls. Vid upphandling av fordon ställs idag krav på att fordonet ska uppfylla Miljöklass 2005, vilket praktiskt taget alla nya bilar gör. Kommunen anger också att däckerna ska vara fria från HA-oljor. Kommunen anger att man i nästa upphandling förmodligen kommer att höja kraven.

Samtliga kommunens fordon har motorvärmare, ett enkelt sätt att minska fordonens miljö- och hälsopåverkan.

Förmånsbilar är normalt sett onödigt stora och motorstarka och körs onödigt mycket. Därför är det positivt att Norsjö kommun helt saknar förmånsbilar som löneförmån.

## Utbildning

Genom att lära ut sparsam körning, Ecodriving, kan kommunerna minska sina kostnader för fordonsbränsle, samtidigt som utsläppen minskar och transportererna går något snabbare.

Kommunen beslutade redan år 2004 att ”Utbildning i 'Ecodriving' ska ges till anställda som kör mycket i tjänsten”<sup>8</sup>.

Tekniska förvaltningen har en stående punkt på sina personalträffar att genomföra körning av fordon på rätt sätt, inkluderat denna aspekt. Kommunens bygg- och miljöförvaltning har undersökt frågan om sparsam körning i samråd med Vägverket, men kommunen avböjde slutligen förslaget om utbildning på grund av att man såg kostnaden som för hög.

## Kommunens inköp av transporttjänster

Genom att ställa miljörelaterade krav när kommunen upphandlar transporter, kan kommunen till en mycket låg kostnad stimulera fram en positiv utveckling. Då t.ex. färdtjänst och skolskjuts vanligen körs av taxibolag, får kraven dessutom effekter på sektorer som kommunen normalt sett inte påverkar. Miljöeffekten blir dessutom stor, eftersom en taxibil i runda tal motsvarar tio privatbilers körsträcka och utsläpp.

Kommunen har hittills inte ställt några miljöbilsrelaterade krav på sina transportentreprenörer, vare sig för färdtjänst eller för skolskjuts. Därmed missar man helt en enkel

---

8

<http://www.norsjo.se/PDF/PDF/Styrdokument/Klimatinvesteringsprogram%20f%C3%B6r%20Norsj%C3%B6%20kommun%202004-2006.pdf>

möjlighet att minska transporterans miljöpåverkan. På grund av kommunens litenhet, bör sådana krav ställas i samverkan med andra kommuner i regionen.

## Stimulans till medborgarna

För att få hög utväxling på det kommunala miljöbilsarbetet, är det helt centralt att medborgarna också engageras, eftersom större delen av de bilar som finns i kommunen ägs av kommunmedborgare eller företag som är verksamma i kommunen.

Ett femtiotal kommuner delfinansierar företags och myndigheters miljöbilsköp med en viss andel av merkostnaden. Bidraget avsåg tidigare också privatpersoner, men det har nu ersatts av den statliga miljöbilspremién. Norsjö har dock ingen sådan stimulans.

Ett drygt trettiotal kommuner erbjuder särskilda parkeringsförmåner för miljöbilar, vanligen gratis parkering enbart för miljöbilar. Norsjö gör inte detta, till stor del beroende på att kommunen är för liten för att kunna ta ut parkeringsavgifter i någon omfattning som motiverar ett särskilt arbete med denna fråga.

Studier har visat att man i medeltal minskar sitt bilåkande runt 50 procent när man går med i en bilpool. Dessutom har det visat sig att en bilpoolsbil ersätter mellan åtta och tolv privatägda bilar. Det frigör stora ytor som man kan använda till annat än parkeringsplatser.<sup>9</sup> Allt fler kommuner erbjuder bilpool i någon form åt sina medborgare, men inte Norsjö.

Norsjös webbplats saknar helt information om miljöfordon, men energirådgivningen innehåller tips om bl.a. motorvärmare<sup>10</sup>.

## Tankställen och bränslekrav

För att miljöbilen som kan tankas på förnybara bränslen ska ge någon faktisk miljövinst, är det givetvis nödvändigt att den inte tankas med bensin eller diesel – etanol- (flexifuel), gas- (bifuel) och RME-fordon erbjuder alla denna möjlighet, med borttappat miljönytta som följd. Kommuner kan aktivt medverka till att tankställen etableras, dels genom att själva stå för ett tillräckligt underlag för att något bensinbolag ska erbjuda sig att sälja bränslet (gäller vanligen etanol), dels genom att själv tillverka bränslet (gäller vanligen biogas).

Kommunens bygg- och miljöförvaltning har varit i kontakt med Statoil, OKQ8 med flera leverantörer av drivmedel, i syfte att få till stånd ett tankställe för E85. Detta är också en huvudanledning för kommunens medverkan i BioFuel Region.

Kommunen har i motsats till Örebro kommun, inte några krav på en successivt ökande andel etanol i konventionell bensin och RME (rapsmetylester) i konventionell diesel, trots att detta skulle ge betydande miljöfördelar till ringa kostnad.

<sup>9</sup> <http://www.bilpool.se/index.jsp>.

<sup>10</sup> <http://www.norsjo.se/default.asp?id=3080&ptid=>

## Bilförsäljning

För att kommuninvånarna ska kunna ta miljöbilsansvar är det av stor betydelse att det går att köpa miljöbil relativt nära – endast få är beredda att åka långa sträckor för att köpa en miljövänligare bil. Där bilarna finns, är det också av stor betydelse att de faktiskt finns inne, kan provköras och finns med i den lokala bilhandelns marknadsföring. Här har vi funnit stora skillnader mellan olika generalagenters och återförsäljares inställning.

I Västerbotten finns goda möjligheter att köpa etanolbilar från bl.a. Ford, Saab och Volvo och hybridbilar från Toyota. Dessutom finns et antal fossilbränsle drivna bilar som är så bränslesnåla att de uppfyller regeringens miljöbilsdefinition.

I Naturvårdsverkets, Vägverkets och Konsumentverkets Bilindex anges att Norsjö är 187:e kommun i rangordningen av nybilsförsäljningens klimatpåverkan 2006. De genomsnittliga koldioxidutsläppen för nybilsförsäljningen 2006 var 184,9 gram, mot riksgenomsnittet på 188,7 gram<sup>11</sup>.

---

<sup>11</sup> [http://www.naturvardsverket.se/upload/05\\_klimat\\_i\\_forandring/transporter/bilindex\\_2006\\_sv.xls](http://www.naturvardsverket.se/upload/05_klimat_i_forandring/transporter/bilindex_2006_sv.xls)



## Slutsatser och rekommendationer

Norsjö kommun har radikala mål för sitt miljöbilsarbete, bl.a. genom sitt medlemskap i BioFuel Region. Verkligheten imponerar dock inte - t.ex. har kommunen inte enda miljöbil! Det samlade betyget för kommunen är 2 av maximala 10 för sitt arbete, med särskild hänsyn tagen till att kommunen ur befolkningsmängdsperspektiv är en av landets allra minsta.

Det som i dagsläget är positivt är:

- Viss utbildning i sparsam körning för kommunanställda
- Avsaknad av förmånsbilar
- Ett aktivt arbete för att etablera tankställe för etanol
- Medverkan i BioFuel Region
- Relativt bra bilrelaterad miljöinformation på webbplatsen
- Högt ställda och tydligt uttryckta ambitioner avseende förnybara bränslen

Gröna Bilister har fem huvudsakliga rekommendationer till Norsjö kommun:

- 1) Inför en avvecklingsplan för fossilbränslebilen – att inte ha en enda miljöbil är inte acceptabelt.
- 2) Överväg att i kommunal regi montera en cistern för etanol om bensinbolagen fortsatt är ointresserade av att etablera någon.
- 3) Ställ miljöbilskrav på leverantörer av skolskjuts och färdtjänst, och inkludera krav på förnybara drivmedel. Gör detta i samverkan med andra kommuner.
- 4) Undersök möjligheten att etablera en mini-bilpool, eventuellt med något/några av kommunens fordon för uthyrning till allmänhet kvällar och helger.
- 5) Ställ krav på att den diesel och bensin som kommunen använder ska innehålla en så hög andel biobränsle som är tekniskt och lagmässigt möjligt.

Denna rapport är framtagen av Gröna Bilister (Mattias Goldmann), baserad på enkätsvar från Norsjö kommun, företrätt av Börje Lindmark. Detta har kombinerats med utförliga granskningar av kommunala dokument och handlingar från andra relevanta aktörer. För ytterligare information: [mattias.goldmann@gronabilister.se](mailto:mattias.goldmann@gronabilister.se). Se även [www.gronabilister.se](http://www.gronabilister.se).